

Asia: VN/14214/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle apteekkitalouden uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyviksi asetusmuutosehdotuksiksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomionne lääkkeiden hintasääntelyyn ja lääketaksaan liittyvistä muutosehdotuksista.

-

Huomionne apteekkiveroon liittyvistä muutosehdotuksista.

-

Huomionne rajattuun itsehoitolääkevalikoimaan liittyvistä ehdotuksista.

-

Huomionne itsehoitolääkkeiden myyntikanavan laajennukseen liittyvistä ehdotuksista.

Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle apteekkitalouden uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyviksi asetusmuutosehdotuksiksi ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus vastustaa itsehoitolääkkeiden myyntikanavien laajentamista ja näkee, että itsehoitolääkkeet kuuluvat jatkossakin apteekkeihin.

Ennaltaehkäisevän terveydenhuollon asiantuntijajärjestönä Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus pitää lakiesityksen tavoitetta siirtää itsehoitolääkkeitä apteekkien ulkopuoliseen myyntiin erittäin huolestuttavana. Apteekkien ulkopuoliseen myyntiin kaavailtujen itsehoitolääkkeiden joukossa on muun muassa närästyksen ja ummetukseen hoitoon käytettäviä lääkkeitä, kosteuttavia silmätippoja ja vitamiineja. Vaikka näitä lääkkeitä on arvioitu voitavan myydä ilman lääkeneuvontaa, on riskinä, että lääkkeiden virheellinen käyttö ja väärät lääkevalinnat lisääntyvät. On myös syytä olettaa, että lääkkeitä ostetaan aiempaa enemmän, mikä lisää myös lääkkeiden turhan käytön ja lääkejätteen riskiä.

Lääkevalmisteiden markkinointi ei kuulu terveydenhuoltoon ja siksi on ollut erityisen tärkeää, että terveydenhoitajat ovat voineet ohjata itsehoitolääkitystä tarvitsevan asiakkaansa apteekkiin lääkealan asiantuntijan luo ja aina on voinut myös luottaa siihen, että asiakas saa asiantuntevaa ja luotettavaa lääkehoidon ohjausta. Maamme hallitusohjelmassakin mainitaan, että lääke- ja lääkitysturvallisuus tulee varmistaa. Siksi lääkkeiden turvallisen ja oikean käytön ohjaus kuuluu alan asiantuntijoille eli apteekkien ammattilaisille. Ruokakaupoista ei tähän tehtävään löydy tarvittavaa osaamista.

Itsehoitolääkkeiden ja luontaistuotteiden käyttö tulee aina suhteuttaa potilaan kokonaislääkehoitoon. Itsehoitolääkkeillä saattaa olla merkittäviä yhteisvaikutuksia esim. potilaalle aiemmin määrättyjen reseptilääkkeiden kanssa ja siksi itsehoitolääkkeitä valittaessa tulisi aina selvittää, mitä muita lääkkeitä potilaalla on käytössään. Itsehoitolääkkeitä tulee aina käyttää oikeaan tarkoitukseen, sallituilla vuorokausiannoksilla ja riittävän pitkään - mutta ei kuitenkaan liian pitkään. Väärät lääkevalinnat voivat myös viivästyttää oikeaa diagnoosia ja hoitoa, aiheuttaa lääkehaittoja ja pahentaa oireita. Oikein käytettynä ja oikeissa käyttöaiheissa itsehoitolääkkeet ovat turvallisia ja mahdollistavat potilaan omahoidon. Joissakin tilanteissa lääkitystä ei välttämättä tarvitakaan, vaan vaiva voi parantua paremmin lääkkeettömällä hoidolla. Lääkkeet eivät ole kulutustavaraa. Lääkkeiden tarpeeton käyttö aiheuttaa asiakkaalle ylimääräisiä kuluja ja saattaa muodostaa myös todellisen terveystorjunnan.

Huomionne itsehoitolääkkeiden vähittäismyyntilupiin liittyvistä ehdotuksista.

-

Huomionne lääkeasetukseen sisältyvistä ehdotuksista.

-

Huomionne lääkemääräyksestä poikkeavaan lääkkeiden toimittamiseen tai lääkemääräysten ilmeisten virheiden korjaamiseen liittyvistä muutosehdotuksista.

-

Huomionne lääkekorvausten ehdolliseen korvattavuuteen liittyvien palautusmaksujen kohdentamiseen liittyvistä muutosehdotuksista.

-

Huomionne esityksen ja esittelymuistioiden perusteluista.

-

Huomionne esityksen ja esittelymuistioiden vaikutusten arvioinnista.

-

Huomionne muista esityksessä olevista ehdotuksista.

Vapaamuotoiset lausumat hallituksen esityksen luonnoksesta.

Huomionarvoista on, että samaan aikaan (dl. 14.8.2025) on ollut lausunnolla hallituksen esitysluonnos sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain muuttamisesta, jossa pyydettiin lausuntoja valtakunnallisen sähköisen lääkityslistan perustamisesta. Useissa annetuissa lausunnoissa otettiin myös kantaa siihen, että tietojen tallentamisessa lääkityslistaan on tärkeää, että lääkityslistan merkintöjen tulisi myös itsehoitolääkkeiden osalta olla mahdollisimman täydellisiä ja selkeitä, jotta voidaan varmistaa tiedot lääkehoidon ajantasaisuudesta ja parantaa lääkehoidon onnistumista ja lääkitysturvallisuutta sekä välttää resepti- ja itsehoitovalmisteiden haitallisia yhteisvaikutuksia. Myös tähän tullaan jatkossa tarvitsemaan apteekkien ammattilaisten asiantuntevaa ohjausta.

Apteekkipalvelujen kattavuudella on myös merkitystä koko terveydenhuollolle. Jos apteekkia ei ole, muiden terveystalvelujen kysyntä voi kasvaa, ja toisaalta lääkehoitojen onnistuminen ja hoitoon sitoutuminen saattavat heikentyä.

Terveydenhoitajaliiton näkemyksen mukaan apteekkien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä kannattaa vahvistaa ja aivan erityisesti alueilla, joissa välimatkat terveydenhuollon toimipisteisiin ovat pitkiä tai ovat pidentyneet palveluverkon harvenemisen myötä. Apteekkien tulevaisuus voisi olla yhä vahvemmin osana terveydenhuoltoa, tukemassa hyvinvointialueita ja tarjoamassa matalan kynnyksen terveystalveluita.

Apteekkien terveystalvevontapisteistä on jo tällä hetkellä hyviä käytännön kokemuksia, joita voisi hyödyntää nykyistä laajemminkin. Julkisuudessa on käyty paljon keskustelua mm. rokotusoikeuden laajentumisesta farmaseuteille ja proviisoreille, jotka voivat asetuksen mukaisesti antaa rokotuksia tietyin reunaehdoin. Sinänsä rokotusoikeuden laajentaminen onkin perusteltua, kunhan huolehditaan siitä, että rokotteita antavalla henkilöstöllä on riittävä ja yhdenmukainen rokotusosaaminen.

Suuri hyöty apteekkien ja hyvinvointialueiden yhteistyönä olisi saavutettavissa sillä, että apteekin terveystalvevontapisteessä työskentelisi hoitotyön ja ennalta ehkäisevän terveydenhuollon ammattilainen, esim. terveydenhoitaja, joka on aina koulutukseltaan myös laillistettu sairaanhoitaja. Tällaisessa tilanteessa apteekin terveystalvevontapisteessä olisi mahdollista hoitaa niin erilaisia sairaanhoidollisia toimenpiteitä, terveystalvevontaa, sairauksien hoitotasapainon seurantaa kuin rokotustoimintaa ilman henkilöstön lisäkoulutusta. Parhaassa tapauksessa työntekijä voisi olla apteekin ja hyvinvointialueen yhdessä palkkaama, jolloin palkkauskustannuksetkin jakautuisivat molemmille toimijoille.

Saarinen Aija
Suomen Terveystenhoitajaliitto STHL ry